

DES DE CA N'OLIVER

ÉS CONVENIENT MIRAR CAP AMUNT

Antoni Tuduri

Secció de genealogia
de l'Ateneu de Maó

Al «dietari» de Pedro J. Bosch d'el 14 d'abril (no sé el motiu, però aquesta data em sona i no sé ben bé de què ni perquè) just dues setmanes després del dia d'enganar, he llegit les alabances d'un dinar amb amics on va sortir aquest nou concepte conegut com a «violència pacífica», sense que ningú s'exaltés de cap de les maneres.

Aquest és el motiu que m'ha induït el tema del meu article d'avui; l'exaltació dels dinars entre amics, amb bona harmonia i millor intenció. Fa pocs dies tres amics menorquins ens vam reunir a un vell restaurant de la Barcelona antiga i en sortir, caminant pels carrers dels nostres temps d'estudiant, un dels amics ens va dur fins al carrer dels Àngels, cap de cantó amb carrer del Carme, tot just davant de la Biblioteca de Catalunya, i ens va demanar que aixequéssim els ulls i miréssim amunt, just a unes motlures que hi ha a l'enfront d'una escola municipal. A la motllura de la dreta hi ha uns noms, entre els que vaig poder llegir «Benejam». Pel que sembla els altres noms corresponen a educadors i pedagogs de gran importància, entre els quals només em sonava aquest Benejam. Els altres eren: Erasmo, Comenio, Pestalozzi, Froebel i Manjón i, tret d'Erasmo (suposava que de Rotterdam), no em deien res.

Davant la meva cara de sorpresa, l'amic lletraferit em va confirmar que es tractava de Joan Benejam i Vives, mestre i pedagog ciutadellenc del qual jo en tenia un remot coneixement de la meva infantesa, a causa de la lectura d'una «Història de Menorca» escrita per un fill seu, mort molt jove, amb la feina inacabada i que va finalitzar son pare. I poca cosa més per part meua. També record una explicació de mon pare, que em va dir que es tractava d'un mestre d'escola de Ciutadella, de molt de renom. I poca cosa més. Açò sí, com tothom, sabia que era l'autor d'un sainet folklòric que es representa a la ciu-

tat de ponent cada any: «Foc i fum», en to de broma i molt celebrat.

El professor (és catedràtic de la Universitat de Barcelona, ja jubilat) ens va fer una breu dissertació referida als altres pedagogs de fama mundial i, com és natural, arribant a ca meua em vaig dedicar a cercar qui eren aquests pedagogs, des del segle XVI fins al segle XX, i els cercadors informàtics em van donar les informacions pertinents. Aquí vull destacar que Joan Benejam va néixer l'any 1846 i Andrés Manjón també el mateix any, i que ells dos van morir amb pocs mesos de diferència, un l'any 1922 i l'altre l'any 1923; un casat i amb 11 fills i l'altre sacerdot.

Tornant al tema d'avui, val a dir que el repàs dels resume biogràfics que he pogut consultar i, molt especialment, un interessant treball d'Isabel Vilafranca Manguan (que es va doctorar amb una tesi dirigida pel doctor Antoni Petrus Rotger) m'ha permès conèixer la ingent tasca acadèmica del mestre Joan Benejam i Vives. Diu Isabel Vilafranca:

«Va ser un vocacional i un professional de l'educació. A través de múltiples publicacions pedagògiques, obres i articles, Benejam transmet una voluntat de regeneració social, mitjançant l'educació. El seu mèrit més destacable no és només una important llista d'obres pedagògiques d'un cert caire idealista, sinó també la pràctica, duta a terme al llarg de gairebé quaranta anys de mestre nacional a l'Escola Pública Infantil de Ciutadella».

Però el que més m'ha impressionat és que tota la seva vida professional es va desenvolupar a Ciutadella, tret d'una estada a Blanes, de només 2 anys, al principi de la seva activitat com a mestre.

A Menorca és molt freqüent l'opinió que des de l'Illa poca cosa es pot fer.

Bé idò, Joan Benejam és conegut a tot el món de la pedagogia moderna sense haver sortit de Menorca. I bona prova és la inscripció damunt pedra que us he ci-

tat abans. Açò em fa pensar en allò de «frases lapidàries» quan volem donar importància a qualche expressió de gran fondària i qualitat, tret de quan aquesta «frase lapidària» és la que posen a la llosa d'un nínxol o d'un panteó. En aquest cas, és «lapidària» i «definitiva».

Una obra escrita que abasta 40 llibres i més de 70 articles, un munt de conferències i participació en con-

gressos avalen la importància d'aquest mestre universal.

Sense entrar en detalls familiars, prou documentats, m'ha cridat l'atenció el fet, citat per Isabel Vilafranca, que quan va anar a estudiar a Barcelona, vivia a casa d'un amic de son pare, al carrer Montsió nº 3 (trast on anys més tard es va obrir el restaurant «Els quatre gats», freqüentat per Ramon Casas, Santiago Rusiñol i Picasso, entre molts altres artistes), que qualifica de «progresista furibundo», que va fer de «fiador» de Joan, atès que era menor d'edat. Les nostres bases de dades genealògiques ens han permès saber que es tracta de Nicolau Flores (no Florez) Maurant i que aquest home era, a més d'amic, parent de sang tant del pare com de la mare del futur mestre.

Vet aquí un altre personatge desconegut al qual caldria treure de l'oblit. Sense la seva protecció, encara que fos «progresista furibundo», no hagués progressat la pedagogia del nostre país. I, probablement, les idees progressistes –i també segurament maçones– venen d'aquí.

Per acabar, val a dir que el món és un mocador. Enguany l'Ajuntament de Ciutadella atorgarà la dignitat de «Filla il·lustre» a Pilar Benejam Arguimbau, pedagoga de gran volada i reconeixement. Ja n'hi haurà dos de Benejam a la Sala de Ciutadella. I, com era de preveure, emparentats entre si. Em sap molt de greu, però no me'n he pogut estar, només set *bots*. La seva besàvia, Antònia Fedelich Vives, era cosina de Joan Benejam Vives.